

«ТАСДИҚ МЕКУНАМ»

Ректори Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ,
бизнес ва сиёсати Тоҷикистон,
доктори илмҳои иқтисодӣ, профессор

 Шарифзода М. М.

«16» 10 2022с.

ХУЛОСАИ

Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон

Диссертатсия дар мавзӯи «Танзими ҳуқуқи соҳибқорӣ оилавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» аз рӯйи ихтисоси 12.00.03 – Ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибқорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналхалқии хусусӣ дар кафедраи ҳуқуқи соҳибқорӣ ва байналмилалии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон ба иҷро расонида шудааст.

Дар давраи омодагии диссертатсия Рофиева Азиза Ҳамдамовна унвонҷӯи кафедраи ҳуқуқи соҳибқорӣ ва байналмилалии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон (протоколи №8 аз 28.02.2019) мебошад.

Шаҳодатнома дар бораи супоридани имтиҳоноти минимуми номзадӣ аз солҳои 2019, 2021 ва 2022 аз ҷониби Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон дода шудааст (№287, аз 17.04.2019; №286, аз 26.05.2021; №37 аз 25.05.2022).

Роҳбари илмӣ – Сангинзод Дониёр Шомаҳмад, доктори илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессор, муовини ректори Донишгоҳи давлатии омӯзгории Тоҷикистон ба номи С. Айни оид ба корҳои илмӣ.

Дар натиҷаи муҳокимаи диссертатсия хулосаҳои зерин қабул гардидаанд.

Мубрамияти мавзӯи тадқиқоти диссертатсионӣ. Бо дарки муҳимияти падидаи оила дар ташаккул ва пешрафти давлат ва ҳифзи арзишҳои фарҳанги миллӣ баъд аз ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ дар сатҳи Конститутсияи Ҷумҳурии Тоҷикистон принсипи кафолати ҳимояи давлатии оила ҳамчун асоси ҷамъият ва амалишавии ҳуқуқи ҳар шахс ба ташкили оила қувваи конститутсионӣ касб намуд. Дар радифи ин меъёри конститутсионӣ аз солҳои ба даст овардани истиқлолияти давлатӣ, таҳкими заминаҳои ташаккули оила ва дастгирии оилаҳо бо дарназардошти арзишҳои фарҳанги миллӣ яке аз самтҳои афзалиятноки сиёсати давлатӣ эътироф шуда, аз ҷониби давлату Ҳукумати кишвар дар ин самт корҳои муайяне анҷом дода шуданд.

Мақсади асосии таҳкими заминаҳои иҷтимоӣ-иқтисодии оила таъмини болоравии сатҳи зиндагӣ ва неқӯаҳволии ҳар як оила дар асоси шуғли доимӣ, ташкили фаъолияти соҳибкории оилавӣ, бозомӯзии касбӣ ва иштироки фаъолона дар рушди ҳамаи соҳаҳои иҷтимоӣ-иқтисодӣ дар шароити иқтисоди бозорӣ мебошад. Баҳри рушди устувори иқтисодию иҷтимоии оилаҳо андешидани чораҳои зерин зарур мебошад: таъмини шуғли доимии аъзои оила; баланд бардоштани сатҳи даромаднокии оила аз ҳисоби тақвияти нерӯи зеҳнии аъзои оила; рушди соҳибкории оилавӣ ва тиҷорати оилавӣ; ба роҳ мондани тарбияи меҳнатӣ ва ахлоқии насли ҷавон ва баланд бардоштани вазифаи тарбиявии оила; ташкили курсҳои касбомӯзӣ дар муассисаҳои таҳсилоти миёнаи умумӣ.

Дар суҳанронии худ Асосгузори сулҳу ваҳдати миллӣ - Пешвои миллат, Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон муҳтарам Эмомалӣ Раҳмон ба ифтихори Рӯзи модар санаи 7-уми марти соли 2017 зикр намуданд, ки: “Шумораи соҳибкорон аз ҳисоби занон беш аз 138 ҳазор нафар буда, сарвари 20 ҳазору 500 хоҷагии деҳқониро занон ба уҳда доранд. Бо мақсади мусоидат ба рушди фаъолияти соҳибкории занон Қарори Ҳукумати мамлакат “Дар бораи таъсис ва ҷудо намудани грантҳои Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дастгирии фаъолияти соҳибкории занон барои солҳои 2016-2020” қабул шудааст. Дар ин асос тайи се сол тавассути сохторҳои Вазорати меҳнат, муҳоҷират ва шуғли аҳоли қариб ба 6000 нафар занон дар ҳаҷми 18 миллион сомонӣ ёри молиявӣ пардохта шудааст. Бо вуҷуди ин, қисми зиёди занону духтарон ҳоло ҳам соҳиби касбу кор ва шуғли муайян набуда, ба захираҳои иҷтимоӣ, маънавӣ ва моддӣ кам дастрасӣ доранд. Барои ислоҳи чунин вазъият моро зарур аст, ки чиҳати баланд бардоштани сатҳи огоҳии кадрбонуҳо ва модарону хоҳарон тадбирҳои иловагӣ андешем, дар маҳалҳо соҳибкории хонаводагӣ ва соҳибкоронеро, ки дар ин самт фаъолият доранд, дастгирӣ карда, ҷалби духтарону бонувонро ба омӯзиши касбу ҳунар, аз ҷумла ҳунариҳои дастӣ ва дигар навъҳои касбӣ ҳарчи бештар вусъат диҳем. Ҳукумат дар сиёсати худ ба ҳалли масъалаҳои зикршуда минбаъд низ эътибори ҷиддӣ дода, ташаббусҳои созандаи бонувону духтарони соҳибкору ҳунарманд, бомаърифату ватандӯст ва ҳудогоҳу худшиносро, ки пояҳои давлатдорӣ миллимонро таҳким мебахшанд, дастгирӣ менамояд”.

Таҷрибаи рушди кишварҳое, ки дар ислоҳоти бозорӣ иқтисодиёт ва таъмини сатҳи баланди даромади аҳоли ба комёбиҳои назаррас ноил гардидаанд, нишон медиҳад, ки соҳибкорӣ хусусан на танҳо дар таъмини

шуғли аҳоли, балки дар ташкили омилҳои устувор, тараққиёти иҷтимоию иқтисодӣ низ нақши рӯзафзун мебозад. Дар ҷаҳони муосир қисми зиёди соҳибкории хурдро соҳибкории оилавӣ ташкил медиҳад. Афзалиятҳои иҷтимоию иқтисодии ин самти соҳибкорӣ самаранокии баланди фаъолияти субъектҳои он ва дарозмуддати будани динамизми тараққиётро муайян менамоянд. Дар як қатор давлатҳои хориҷа ассотсиатсияҳои махсусе мавҷуданд, ки дар соҳаи ташкили соҳибкории оилавӣ тадқиқот мегузаронанд, манфиатҳои онҳоро ҳимоя мекунанд ва барои мубодилаи таҷриба дар фаъолияти соҳибкории оилавӣ майдонҳои мубоҳиса пешниҳод мекунанд. Ин имкон медиҳад, ки аҳоли ба фаъолияти соҳибкорӣ фаъолона ҷалб карда шавад, анъанаҳои соҳибкории оилавӣ инкишоф дода шуда, сулолаҳои соҳибкории оилавӣ ташаккул дода шаванд. Яъне соҳибкории оилавӣ на танҳо муҳити мўътадили иҷтимоию иқтисодиро дар ҷомеа таъмин менамояд, балки муҳити соҳибкорӣ ва ояндабиниро низ ташаккул медиҳад.

Соҳибкории оилавӣ сарфи назар аз миқёси фаъолият, шакли ташкилию ҳуқуқӣ, фаъолияти истехсолӣ, дараҷаи тараққиёти иҷтимоию сиёсӣ ва рушди бозорӣ асоси ҳаёти корпоративии ҳамаи мамлакатҳо буд ва дар айни ҳол асоси тараққиёти иҷтимоию иқтисодӣ боқӣ мемонданд. Таърихан ширкатҳои оилавӣ дар аксар маврид институтҳои устувор буданд. Муҳимияти онҳо монанди пешрафтҳои иҷтимоию фарҳангӣ, технологӣ ва тартиботи нави бозор бо назардошти ҷаҳонишавӣ мебошад.

Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон соҳибкории оилавӣ дар асоси қонунгузорӣ мушаххас муқаррар нашудааст ва ба таври дахлдор ба рушд намудани он мусоидат наменамояд. Дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон "Дар бораи хоҷагии деҳқонӣ (фермерӣ)" аз 15 март соли 2016, № 1289 ибораи "соҳибкории оилавӣ" ва ё "хоҷагии оилавӣ" умуман ҷой надорад. Дар моддаи 1 ин Қонун омадааст: хоҷагии деҳқонӣ (фермерӣ) (минбаъд - хоҷагии деҳқонӣ) субъекти соҳибкорӣ, ки дар он истехсол, нигоҳдорӣ, коркард ва фурӯши маҳсулоти кишоварзӣ ба фаъолияти шахсии як нафар ё фаъолияти якҷояи гурӯҳи шахсони воқеӣ дар қитъаи замин ва молу мулки ба онҳо тааллуқдошта асос ёфтааст. Дар таносуб аз қонуни амалкунанда Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон аз 19 майи соли 2009, № 526 "Дар бораи хоҷагии деҳқонӣ (фермерӣ)" (соли 2016 аз эътибор соқит доништа шуд) манфиатҳои оиларо ҳифз менамуд. Аз ҷумла дар моддаи 1 ин Қонун муқаррар шуда буд, ки хоҷагии деҳқонӣ (фермерӣ) (минбаъд - хоҷагии деҳқонӣ) субъекти хоҷагидорӣ мустақилест, ки

фаъолияти он ҳамчун соҳибкор ба меҳнати шахсии як нафар, аъзои як оила ё гурӯҳи шахсон асос ёфта, заминаи онро қитъаи замин ва дигар молу мулки ба аъзои он тааллуқдошта ташкил медиҳанд. Хоҷагии деҳқониро метавонанд як шахс, як оила ё гурӯҳи шахсон ташкил диҳанд (м.3). Хоҷагии деҳқонии оилавӣ - хоҷагии деҳқоние, ки дар он фаъолияти меҳнатӣ дар шакли соҳибкории оилавӣ дар заминаи моликияти якҷоя асос ёфтааст (м.5). Сардори хоҷагии деҳқонии оилавӣ аз ҷониби аъзои оила интихоб карда мешавад (м.12). Узви хоҷагии деҳқонии фардӣ ва аъзои хоҷагии деҳқонии оилавӣ метавонанд мутобиқи Кодекси граҷдани Чумхурии Тоҷикистон дар заминаи молу мулки хоҷагӣ ширкати хоҷагидорӣ ва ё кооперативи истехсолии (кишоварзии) дорои мақоми шахси ҳуқуқӣ таъсис диҳанд (м.14). Дар Қонуни Чумхурии Тоҷикистон "Дар бораи Ҷимоя ва дастгирии давлатии соҳибкорӣ" аз 26 июли соли 2014, № 1107 ибораи "соҳибкории оилавӣ" хато пешбинӣ нагардидааст. Дар шароити имрӯза речаҳои махсуси танзими ҳуқуқии соҳибкории оилавӣ суғуст инкишоф ёфтаанд ва оид ба дастгирии соҳибкорони оилавӣ ташаббусҳо нокифояанд. Механизмҳои маблағгузори соҳибкории оилавӣ вучуд надоранд, сарчашмаҳои маблағгузори стартапҳо маҳдуд мебошанд, системаҳои махсуси андозӣ, инчунин барномаҳои дастгирии соҳибкории оилавӣ дар асоси технологияи баланд вучуд надоранд.

Бар муқобили нуқсони қонунгузорӣ дар ин самт дар амалияи Тоҷикистон бошад соҳибкории оилавӣ ҷой дорад. Ин навъи соҳибкорӣ дар Тоҷикистон ҳамагӣ 20 сол пеш маъмул шуд. Соҳибкории оилавӣ имрӯз, шояд дар ҳама ҷо ва барои ҳама дар соҳаҳои гуногуни иқтисодиёт, аз намояндагони кишрҳои болоии ҷомеа то шаҳрвандони оддӣ рушд мекунад.

Аз ин рӯ, ба сомон расонидани таҳқиқоти комплекси диссертатсионӣ оид ба танзими ҳуқуқии соҳибкории оилавӣ дар Тоҷикистон саривактӣ ва мубрам мебошад.

Саҳми шахсии докталаби дарёфти дараҷаи илмӣ бо дараҷаи навоариҳои илмии диссертатсия, нуқтаҳои илмие, ки барои Ҷимоя пешниҳод карда мешавад, бо мақолаҳои илмӣ, маърузаҳои муаллиф дар семинарҳои назариявӣ ва конференсияҳои илмию амалӣ, инчунин бо коркарди лоиҳаҳои санадҳои меъёрию ҳуқуқӣ, тағйирот ва иловаҳо ба он тасдиқ мегарданд. Инчунин тарзи ифода кардан, гузоштани масъалаҳо ва услубиносии рисола саҳми шахсии муаллифи диссертатсияро тасниф мекунад.

Дарачаи эътимоднокии натиҷаҳои таҳқиқот ба дурустии маълумот, мувофиқати маводи таҳқиқотӣ, коркарди натиҷаҳои таҳқиқот ва ҳаҷми нашрияҳо, усулҳои гузаронидани таҳқиқоти диссертатсионӣ вобаста аст. Хулоса ва тавсияҳо дар асоси таҳлили илмӣ натиҷаҳои тадқиқоти назариявӣ таҷрибавӣ пешниҳод карда шудаанд.

Тасвиб ва амалисозии натиҷаҳои таҳқиқот. Таҳқиқот дар кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва байналмилалии Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон мавриди баррасӣ қарор гирифта, аз 26 октябри соли 2022, таҳти протоколи №3 барои ҳимоя тавсия карда шудааст. Натиҷаҳои ба даст оварда дар чараёни таълим аз рӯи фанҳои “Ҳуқуқи граждани”, “Ҳуқуқи соҳибкорӣ ва тиҷоратӣ”, “Ҳуқуқи рақобат” барои истифода қарор дода шудааст.

Маводи таҳқиқот, инчунин, дар маърузаҳои муаллиф дар конференсия, семинарҳои илмӣ зерин инъикос ёфтаанд: конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалии Донишгоҳи давлатии тиҷорати Тоҷикистон дар мавзӯи: «20 соли Кодекси граждани Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҳуқуқ ва иқтисод» (ш. Душанбе, 11 октябри соли 2019); конференсияи илмию амалии ҷумҳуриявӣ дар мавзӯи «Масъалаҳои мубрами қонунгузорӣ оид ба рушди деҳот, сайёҳӣ ва хунаҳои мардумӣ» (ш. Душанбе, 8-уми октябри соли 2020); конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-назариявӣ Донишгоҳи давлатии Кӯлоб ба номи А. Рудакӣ дар мавзӯи: “Масъалаҳои мубрами илму маориф дар шароити ҷаҳонишавӣ” (ш. Кӯлоб, 14.11.2020 сол); форуми ҷумҳуриявӣ иқтисодии ДДҲБСТ бахшида ба 30-солагии Истиклолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи “Таъмини рушди устувор ва рақобатпазирии иқтисодиёти Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ” (ш.Хучанд, 11.12.2020); конференсияи ҷумҳуриявӣ илмию амалӣ дар мавзӯи «Рушди қонунгузори Тоҷикистон оид ба самтҳои алоҳидаи соҳибкорӣ» (ш. Душанбе, 7-уми октябри соли 2021); конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявиро дар мавзӯи «Менеҷменти маркетингӣ дар соҳаи сайёҳӣ» (ш. Душанбе, 18-уми декабри соли 2021).

Навгонии илмӣ тадқиқот. Диссертатсия дар асоси мавқеи устувори тадқиқотиву ҳамаҷонибаи муаллиф оид ба масъалаи танзими ҳуқуқии соҳибкории оилавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон гузаронида шудааст ва барои мукаммал гардонидани қонунгузорӣ дар бахши мазкур як қатор пешниҳодҳо карда шудааст. Навовари тадқиқот инчунин дар он ифода мегардад, ки то ҳол дар Ҷумҳурии Тоҷикистон масъалаи танзими ҳуқуқии соҳибкории оилавӣ ба тадқиқоти комплекси монографӣ фаро гирифта нашудааст. Ҳамзамон дар давраи муосир ба

омӯзиши танзими ҳукукии соҳибкории оилавӣ баҳри коркарди механизмҳои нави ҳукукии соҳибкории оилавӣ талабот вучуд дорад. Диссертатсияи мазкур аввалин кори илмие мебошад, ки дар он кӯшиши гузаронидани тадқиқоти комплекси танзими ҳукукии соҳибкории оилавӣ ба амал бароварда шудааст.

Нуктаҳои ба ҳимоя пешниҳодшаванда. Барои ҳимоя нуктаҳои зерини илмӣ, ки навоари илмӣ тадқиқоти диссертатсиониро инъикос менамояд, пешкаш карда мешавад:

1. Соҳибкории оилавӣ институти ҳуқуқӣ дар низоми ҳуқуқи соҳибкорӣ ва намуди рафтори иқтисодии воҳиди ҷамъият – оила мебошад. Дар айни ҳол қонунгузор соҳибкории оилавиرو бояд ҳамчун самти фаъолияти соҳибкорӣ ва падидаи муассири ҳуқуқи соҳибкорӣ ва оилавӣ бо дарчи он дар санадҳои меъёрии ҳуқуқии дахлдор эътироф намояд. Аз ин рӯ, зарур аст, ки дар танзими ҳуқуқии соҳибкории оилавӣ таносуби манфиатҳои оилавӣ ва давлатӣ риоя карда шуда, кафолати давлатии рушди соҳибкории оилавӣ таъмин гардад. Соҳибкории оилавӣ, ки аз дастгирии давлатӣ ва танзими махсуси қонунгузорӣ маҳрумгаштаву танҳо дар шакли худмашғулият боқӣ монда вазифаҳои муҳимтари ҳуқуқиву иқтисодиро дар модели миллии пешбурди соҳибкорӣ дар ягон давлат иҷро карда наметавонад.

2. Соҳибкории оилавӣ ин самти фаъолияти соҳибкорӣ мебошад, ки дар он ду ё зиёда аъзои оила тавассути робитаҳои оилавӣ нақшҳои роҳбарӣ ё соҳибмулкӣ доранд ва бо мақсади ба даст овардани ғоида таҳти масъулият истехсолот, иҷрои кор, хизматрасонӣ ва ё фуруши молро ба сомон мерасонанд. Алоҳида пешниҳод гардидани истилоҳоти ҳуқуқии соҳибкории оилавӣ дар сатҳи қонунгузорӣ шароити иқтисодӣ, ҳуқуқӣ ва ташкилиро барои ташаккули инфрасохтори пешрафтаи соҳибкории оилавӣ, рушди оила ҳамчун муҳити худидоракунии инсон, баланд бардоштани иқтидори оилавӣ фароҳам меорад ва ба манфиати тараққиёти ҷамъият ва иқтисодиёт истифода мегардад. Аломатҳои фарқкунандаи соҳибкории оилавӣ аз дигар самтҳои соҳибкорӣ чунинанд: оила барои идоракунии масъул мебошанд ва ё ҳадди аққал 25% саҳмияҳои ташкилот ба оила тааллуқ доранд; молик ё менечерҳо соҳибкоро ҳамчун соҳибкории оилавӣ муайян ва дарк мекунанд.

3. Истифодаи ин самти соҳибкорӣ дар иқтисодиёти Тоҷикистон имкон медиҳад, ки иҷрои вазифаи муҳими иҷтимоии давлат фаъолона амали гардида, шароити ҳуқуқии баҳри фароҳам овардани имкониятҳои соҳибкории шаҳрвандон таъмин карда шавад. Омилҳои асосии

мусоидаткунанда ба рушди соҳибқори оилавӣ инҳо мебошанд: ташаккули фарҳанги ҳуқуқии соҳибқори оилавӣ; ҷалби аъзоёни оила ба идоракунии фаъолият; таъминоти ворисияти соҳибқорӣ; нигоҳдорию идорашавандагии соҳибқори оилавӣ; заминаи устувор барои соҳибқори хурд, миёна ва калон.

4. Субъектони соҳибқори оилавӣ 2 гурӯҳ ҷудо карда мешавад: 1. Ташкилоти оилавӣ субъекти соҳибқори миёна ва калон мебошад, ки аз ҷониби аъзоёни як оила (сардори оила, зан, шавҳар, фарзандон, наберагон, падару модар, дигар хешу табори ба синни меҳнатӣ расида (занони фарзандон ва набераҳо, бародарони хуниву угай, зану шавҳар ва фарзандони онҳо, амакҳо ва холаҳо) таъсис дода шуда, идора карда мешавад; 2. Соҳибқори оилавии инфиродӣ - шахси воқеие, ки ба ҳайси соҳибқор аз қайди давлатӣ гузашта, худ ва ё бо ҷалби меҳнати аъзои оила фаъолияти соҳибқориро анҷом медиҳад.

5. Аъзоёни ташкилоти оилавӣ ҳуқуқ доранд: дар идоракунии соҳибқори оилавӣ, қабули қарорҳо, назорат аз болои фаъолияти молиявӣю хоҷагидорӣ иштирок намояд; вобаста ба шартҳои шартномаи таъсиси ташкилоти оилавӣ ҳиссаи худро аз ғоида гиранд; ихтиёран аз қисми оилавӣ даст кашидан; барои баргардонидани як қисми арзиши амволи ташкилоти оилавӣ ҳангоми баромадан аз ҳайати он мутаносибан ба маблағи амволе, ки ӯ ба сармояи оинномавӣ гузоштааст ё ба ӯ дар шакли асл ҷудо кардани амвол бо ҳамон арзиш, агар дар шартномаи таъсиси ташкилоти оилавӣ тартиби дигаре пешбинӣ нагардида бошад, талаб кунанд.

6. Давлат риояи ҳуқуқҳо ва ҳимояи манфиатҳои қонунии субъектони соҳибқори оилавию кафолат медиҳад ва ба рушду таҳкими соҳибқори оилавӣ мусоидат менамояд. Мақомоти давлатӣ мувофиқи тартиби муқарраркардаи қонун ба субъектони соҳибқорони оилавӣ: барои ташкили истеҳсоли мол (қор, хизматрасонӣ) биноҳои ғайриистикоматии истифоданашударо ба иҷора медиҳанд; барои сохтмони майдонҳои истеҳсоли замин ҷудо менамоянд; объектҳои истеҳсолии субъектҳои соҳибқори оилавию ба шабакаҳои муҳандисӣю алоқа пайваст менамоянд; барои фурӯштани маҳсулоти субъектони соҳибқори оилавӣ ҷойҳои маҳсус ҷудо мекунанд.

7. Таҳлили назария ва амалияи соҳибқори оилавӣ далели он аст, ки дар ин самти соҳибқорӣ таъсири оила ва омилҳои мураккаби системавӣ мавҷуданд ва ба равандҳои стратегӣ ва натиҷаҳои соҳибқори онҳо таъсир мерасонанд. Таъсири нодирӣ системавӣю оила (модел)-ро бо

истифода аз захираҳо ва имкониятҳои оила ба даст овардан мумкин аст. Ин модел нишон медиҳад, ки чӣ гуна муносибатҳои мутақобилаи системавии як воҳиди оила, субъекти хоҷагидорӣ ва узви инфиродии оила бо иҷроиш алоқаманданд.

8. Механизмҳои муайяни ҳуқуқӣ вучуд доранд, ки ба соҳибкорони соҳаи саноат ва сайёҳӣ имкон медиҳанд, ки аз дастгирии молиявии давлатӣ бархурдор шаванд. Дар ин замина аз ҷониби давлат фароҳам овардани шароит барои пешбурди соҳибкории оилавӣ дар соҳаи саноат ва сайёҳӣ тавассути маблағгузориҳои имтиёзнок, махсусияти андозбандӣ, таъмини кафолатҳои иҷтимоӣ ва суғурта кардани назорати мақомоти назоратӣ имкон медиҳад, ки субъектҳои соҳибкории оилавӣ некӯаҳволии худро беҳтар созад. Бешубҳа, соҳибкории оилавӣ дар мамлақати мо дар шароити муосир бояд аз ҷониби давлат ва доираҳои бузурги соҳибкорӣ бештар дастгирӣ карда шавад, барои рушди фаъолияти соҳибкории аъзои оила низ кӯмакҳои гуногун расонида шаванд.

9. Дар Ҷумҳурии Тоҷикистон барои дастгирии оилаҳо ва рушди соҳибкории оилавӣ устувор намудани заминаи ҳуқуқии хоҷагиҳои деҳқонии оилавӣ зарур аст. Хоҷагии деҳқонии оилавӣ – якҷоя амалӣ намудани фаъолияти истеҳсолӣ ва дигар фаъолияти хоҷагидорӣ (истеҳсол, коркард, нигоҳдорӣ, интиқол ва фурӯши маҳсулот) дар деҳот аз ҷониби аъзоёни оила ва шахсоне, ки якҷоя бо онҳо дар асоси меҳнати инфиродӣ ва молу мулк, ки дар моликият ё ба иҷора қарордошта, амал мекунанд.

10. Дар диссертатсия, дар асоси омӯзиши паҳлуҳои гуногуни мавзӯи баррасишаванда, муаллиф баҳри тақмили қонунгузорӣ чунин пешниҳодҳо намудааст:

10.1. Қабули Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон «Дар бораи соҳибкории оилавӣ» саривақтӣ буда, мақсади он танзими муносибатҳо дар самти соҳибкории оилавӣ муқаррар гардида, дарбаргирандаи меъёрҳо оид ба муқаррароти умумӣ, ташкили ташкилоти оилавӣ, соҳибкории оилавии инфиродӣ ва бақайдгирии давлатии онҳо, ҳуқуқ ва ухдадорихои субъектҳои соҳибкории оилавӣ ва аъзоёни он, фаъолияти субъектҳои соҳибкории оилавӣ, кафолатҳои озодии фаъолияти соҳибкории оилавӣ, муқаррароти интиқолӣ.

10.2. Дар Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи химоя ва дастгирии давлатии соҳибкорӣ” аз 26 июли соли 2014, №1107 моддаи 3(1) бо мазмуни зайл илова карда шавад:

“Моддаи 3(1). Самтҳои фаъолияти соҳибкорӣ

1. Давлат ҳама гуна самтҳои соҳибқорӣ пешбиниамудан конунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистонро эътироф намуда, ба он иҷозат медиҳад.

2. Соҳибқорӣ тибқи муқаррароти конунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон дар самтҳои зерин амалӣ карда мешавад:

- соҳибқорӣ иҷтимоию фарҳангӣ;
- соҳибқорӣ иҷтимоӣ;
- соҳибқорӣ оилавӣ;
- соҳибқорӣ стратегӣ;
- соҳибқорӣ инноватсионӣ;
- соҳибқорӣ зеҳнӣ;
- соҳибқорӣ экологӣ;
- соҳибқорӣ виртуалӣ”.

10.3. Бо роҳи ворид намудани тағйиру иловаҳо ба Қонуни Ҷумҳурии Тоҷикистон “Дар бораи хоҷагии деҳқонӣ (фермерӣ)” аз 15 март соли 2016, № 1289 зарур аст, ки хоҷагии деҳқонии оилавӣ ҳамчун шакли хоҷагидорӣ муқаррар карда шавад.

Аҳамияти назариявӣ ва амалии таҳқиқот. Тадқиқоти мазкур метавонад ҳам аз ҷониби мақомотҳои давлатӣ, ки танзими фаъолияти субъектони соҳибқорӣ оилавиро ба амал мебароранд ва ҳам аз ҷониби субъектони хоҷагидорӣ Ҷумҳурии Тоҷикистон – иштирокчиёни муносибатҳои ҳуқуқии соҳибқорӣ оилавӣ мебошанд, истифода бурда шавад.

Натиҷаи тадқиқот метавонад барои мукамалгардонии конунгузории граждани, соҳибқорӣ, оилавӣ, таҷрибаи судии судҳои иқтисодӣ ва судҳои салоҳияти умумии Ҷумҳурии Тоҷикистон истифода бурда шавад.

Муқаррароти алоҳидаи диссертатсия метавонад барои тадқиқотҳои минбаъдаи илмӣ дар соҳаи ҳуқуқи граждани, соҳибқорӣ, оилавӣ инчунин барои масъалаи танзими муносибатҳои гуногуни ҳуқуқии хусусӣ ва ғайра истифода шавад. Инчунин тадқиқоти мазкур метавонад дар вақти дарс додан аз фанни «Ҳуқуқи граждани», «Ҳуқуқи соҳибқорӣ», “Ҳуқуқи оилавӣ” ва курсҳои махсус дар факултетҳои ҳуқуқшиносии донишгоҳҳои олии мамлакат истифода бурда шавад.

Интишорот аз рӯи мавзӯи диссертатсия. Далелҳо, хулосаҳо, тавсияҳо ва пешниҳодҳои дар ин кори илмӣ овардашуда дар 1 кори монографӣ, 12 мақолаи илмӣ инъикос ёфтаанд. Аз ҷумла 3 мақола дар

мачаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расидааст.

Монография:

1. Рофиева А. Ҳ. Моҳияти ҳуқуқӣ ва иқтисодии соҳибкории оилавӣ дар Тоҷикистони муосир. Танзими ҳуқуқии соҳаҳои воқеии иқтисодиёти миллӣ: ҳолат ва дурнамо. Монографияи дастаҷамъона / Зери таҳрири н.и.х., дотсент Б. О. Самадов. – Хучанд, Ношир, 2022. – С. 162-179.

Мақолаҳои илмие, ки дар мачаллаҳои тақризшавандаи Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон ба таъб расидаанд:

1. Рофиева А.Ҳ. Таҷрибаи қонунгузории давлатҳои хориҷӣ оид ба соҳибкории оилавӣ // Ҳаёти ҳуқуқӣ, 2021. - №4 (36). - С. 100-118.

2. Рофиева А.Ҳ. Назария ва амалияи танзими ҳуқуқии соҳибкории оилавӣ // Давлатшиносӣ ва ҳуқуқи инсон, 2022. - №2 (26). - С. 117-133.

3. Сангинов Д.Ш., Рофиева А.Ҳ. Ҷанбаҳои ҳуқуқии соҳибкории оилавӣ дар соҳаи комплекси агросаноатӣ // Қонунгузорӣ, 2022. - № 4(48). – С. 56-64.

Мақолаҳои илмие, ки дар маҷмуаҳо ва дигар нашрияҳои илмӣ-амалӣ ҷоп шудаанд:

1. Рофиева А.Ҳ. Озодии фаъолияти соҳибкории оилавӣ кафолати ҳуқуқи конституционии ҳуқуқи шахс // Конференсияи ҷумҳуриявӣ илмӣ-амалии Донишгоҳи давлатии тибқорати Тоҷикистон «20 соли Кодекси граждании Ҷумҳурии Тоҷикистон. Ҳуқуқ ва иқтисод». 11 октябри 2019 с. – Душанбе, 2019. – С. 113-116.

2. Рофиева А.Ҳ. Основные принципы земельного законодательства и особенности их реализации // Республиканской научно-практической конференции на тему: «Вопросы развития и совершенствования земельного законодательства Республики Узбекистан» Ўзбекистон Республикаси адлия вазирлиги, Тошкент давлат юридик институти. Тошкент – 2019. – С.139-143.

3. Рофиева А.Ҳ. Масъалаҳои таъмини ҳуқуқи қонун дар соҳаи фаъолияти соҳибкорӣ мувофиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон // III-юмин конференсияи илми-назариявӣ байналмилалӣ Академияи ВКД ҚТ дар мавзӯи «Таълим дар соҳаи ҳуқуқи инсон» (10.12.2020.) - Душанбе, 2020. – С. 282-286.

4. Рофиева А.Ҳ. Сайёҳӣ ва масъалаҳои тақомули қонунгузории он дар Тоҷикистони муосир // Масъалаҳои мубрами қонунгузорӣ оид ба рушди деҳот, сайёҳӣ ва ҳунарҳои мардумӣ (Маводи конференсияи

ҷумҳуриявии илмӣ-амалӣ аз 8– уми октябри соли 2020) / Зери таҳрири докторҳои илмҳои ҳуқуқшиносӣ, профессорон Раҳмон Д.С. ва Сангинов Д.Ш. – Душанбе, «Матбааи ДМТ», 2020. – С. 258-264.

5. Рофиева А.Ҳ. Асосҳои ҳуқуқи дастгирии давлатии соҳибкорӣ дар рушди саноатикунони кишвар // Конференсияи ҷумҳуриявии илмӣ-назариявии Донишгоҳи давлатии Кулоб ба номи А. Рудакӣ дар мавзӯи “Масъалаҳои мубрами илму маориф дар шароити ҷаҳонишавӣ” (14.11.2020.). - Кулоб, 2020. – С. 440-443.

6. Рофиева А.Ҳ. Хусусияти танзими ҳуқуқи фаъолияти соҳибкорӣ мувофиқи қонунгузории Ҷумҳурии Тоҷикистон // Форуми ҷумҳуриявии иқтисодии ДДҲБСТ баҳшида ба 30-солагии Истиқлолияти давлатии Ҷумҳурии Тоҷикистон дар мавзӯи “Таъмини рушди устувор ва рақобатпазирии иқтисодиёти Тоҷикистон дар шароити ҷаҳонишавӣ” (11.12.2020.). - Хучанд, ДДҲБСТ, 2020. – С. 311-315.

7. Рофиева А.Ҳ. Табиати ҳуқуқи соҳибкории оилавӣ ҳамчун самти соҳибкорӣ // Танзими ҳуқуқи самтҳои алоҳидаи соҳибкорӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон (Маводи конференсияи ҷумҳуриявии илмию амалӣ дар мавзӯи «Рушди қонунгузории Тоҷикистон оид ба самтҳои алоҳидаи соҳибкорӣ» (7-уми октябри соли 2021). - Душанбе, 2021. – С. 452-463.

8. Сангинов Д.Ш., Рофиева А.Ҳ. Асосҳои ҳуқуқи соҳибкории оилавӣ дар соҳаи сайёҳӣ // Проблемаҳо ва дурнамои рушди менеҷмент ва маркетинги муосир дар саноати сайёҳӣ. Маҷмуаи маводи конференсияи илмӣ-амалии ҷумҳуриявӣ. - Душанбе, 2021. – С. 135-137.

9. Сангинов Д.Ш., Рофиева А.Ҳ. Танзими ҳуқуқи рақобат ва фаъолияти инҳисорӣ дар Тоҷикистони муосир // Фаъолияти ҳуқуқэҷодкунӣ. №1, 2022. – С.175-185.

Мутобиқати диссертатсия ба шиносномаи ихтисоси илмӣ. Диссертатсияи Рофиева Азиза Ҳамдамовна дар мавзӯи «Танзими ҳуқуқи соҳибкории оилавӣ дар Ҷумҳурии Тоҷикистон» барои дарёфти дараҷаи илмии номзади илмҳои ҳуқуқшиносӣ аз рӯи ихтисоси 12.00.03 – Ҳуқуқи граждани; ҳуқуқи соҳибкорӣ; ҳуқуқи оилавӣ; ҳуқуқи байналмилалӣ хусусан ба шиносномаи ихтисосҳои Комиссияи олии аттестатсионии назди Президенти Ҷумҳурии Тоҷикистон мутобиқат менамояд.

Хулоса дар ҷаласаи кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ ва байналмилалӣ Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати Тоҷикистон қабул шуд.

Дар чаласаи кафедра 13 нафар аъзои кафедра иштирок доштанд.

Натиҷаи овоздиҳӣ:

– «тарафдор» - 13 нафар;

– «зид» - нест;

– «бетараф» - нест.

Протоколи № 2 аз 28 сентябри соли 2022.

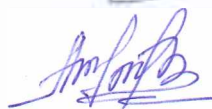
Раиси чаласа,

муdiri кафедраи ҳуқуқи соҳибкорӣ
ва байналмилалӣ Донишгоҳи
давлатии ҳуқуқ, бизнес ва сиёсати
Тоҷикистон, номзади илмҳои
ҳуқуқшиносӣ, дотсент

Самадов Б. О.

Котиби чаласа:

Абдувоҳидов М. Р.

Имзои Самадов Б. О. ва Абдувоҳидов М. Р.-ро тасдиқ мекунам.

Сардори раёсати кадрҳо ва корҳои махсуси
Донишгоҳи давлатии ҳуқуқ, бизнес
ва сиёсати Тоҷикистон

Мирпоччоев И.Х.

28 сентябри 2022

Суроға:

735700, Ҷумҳурии Тоҷикистон,
вилояти Суғд, ш. Хучанд,
микронеҳияи 17, хонаи 1. ДДҲБСТ
тел: +992 (3422) 2 38 11
www.tsulbp.tj